

УДК 37.014:378.1:378.124 (045)

А. В. СУЩЕНКО

доктор педагогічних наук, професор
Класичний приватний університет

ВАЖЛИВІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЙ В АСПЕКТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми розробки моделей модернізованої професійно-педагогічної діяльності викладачів вищої школи, що викладають у майбутніх менеджерів організацій. Акцентовано увагу на основних тенденціях та суперечностях у діяльності як самих менеджерів організацій, так і суб'єктів організації педагогічного процесу у вишах майбутнього. Викладено авторську гіпотезу щодо зміни стилів та акцентів у зазначених процесах, зокрема необхідності зміни акцентів педагогічної діяльності викладачів економічних та гуманітарних дисциплін з інформувального на надихаючий та спонукальний.

Ключові слова: менеджер організацій, студент, викладач, вищий навчальний заклад, тенденції, професійна діяльність.

Українській професійній освіті на сучасному етапі притаманне різноманіття звичних і усталених форм, методів та засобів підготовки майбутніх менеджерів організацій до професійної діяльності, регламентованих нормативно-правовою документацією й підтримуваних силою сформованих традицій. Їх креативність, взаємопроникнення, зрощення та модифікація – природний процес відбору кращих варіантів, детермінований мінливими завданнями та цілями професійної освіти. У зв'язку із цим не зайвим буде поміркувати про майбутнє професійної освіти України з метою формування комфортної й продуманої позиції щодо можливої модифікації ролі, місії та функцій менеджерів організацій в умовах інформаційного суспільства. Змістовною основою таких роздумів є деякі узагальнення авторського педагогічного досвіду. Презентація авторських прогнозів щодо деяких важливих тенденцій у професійній діяльності менеджерів організацій в аспекті професійної освіти на основі вже зараз окреслених проблем – **мета статті**.

Авторські спостереження за основними тенденціями у професійній діяльності менеджерів організацій дають змогу експлікувати ряд цікавих суперечностей, які безпосередньо стосуються найближчого майбутнього їх професійної освіти, зокрема між:

– традиційно стійким бажанням менеджерів організацій бути головним джерелом і суб'єктом економічних та соціальних процесів в організаціях і дедалі більшими технічними можливостями, завдяки яким його безпосередня присутність і контакт стають не завжди обов'язковими;

– перманентним зростанням можливостей об'єктивної оцінки діяльності менеджерів за допомогою статистичного аналізу параметрів зворотного зв'язку й відсутністю валідного механізму кореляції майстерності діяльності менеджерів організацій із заробітною платою;

– зростанням кількості мультимедійних моделей управлінської діяльності менеджера, збільшенням організаційної ролі електронних засобів масової комунікації й недосконалим законодавчим базисом у цій сфері, відсутністю можливості швидко навчитися цієї навички для менеджерів організацій.

Перелічені та багато інших суперечностей вказують шлях для виходу з кризи, в якому не завжди є місце офіційно декларованій політиці професійної освіти, але завжди є можливість зробити істотну корекцію в організації реального процесу. Так, уже зараз можна побачити позитивні тенденції – перенесення енергії процесів менеджменту в зону автономізації та автоматизації виробничих процесів [2].

Так само і в професійній освіті намагаються трансформувати багато видів навчальної роботи в самостійну площину, з використанням методичних платформ типу Moodle та ін. Їх роль поступово зростає, витісняючи не тільки коштовні паперові носії, а й багато низькоефективних видів роботи. І дійсно, чи є сенс в малоефективному інформуванні аудиторії з майбутніми менеджерами організацій вчорашніми даними, вигаданими прикладами?

На наш погляд, ефективніше замінити таку діяльність переглядом кращих аналогів, наприклад, нобелівських лауреатів у сфері управління соціальними та економічними процесами, записаних на відео з використанням дорогого демонстраційного обладнання, 3Д-графіки тощо? З урахуванням поширених настроїв “зеконотити” таке рішення, напевно, прийде і на рівні державних стандартів, а значить, із часом, незалежно від країни проживання, з’явиться можливість мати доступ до кращої інформації з будь-якої проблеми або дисципліни. Очевидно, що війна за розуми, почуття й установки в сучасній професійній освіті поступово переходить в інтернет-середовище – зручне, інформативне, яскраве, комфортне. Слід наголосити, що головний суб’єкт педагогічного процесу – студент – давно вже “живе” в ній. Саме про це говорив один з найуспішніших футурологів сучасності Рей Курцвейл, коли віщував, що до 2025–2030 рр. почнеться поступове зрощування людських організмів з найпотужнішими нанокомп’ютерами, завдяки яким наше життя буде тривати як завгодно довго, а більшістю процесів стануть управляти створені нами кілька грамів неживої речовини, що іноді й думатимуть за нас [5]. Ясна для теоретиків вищої освіти, але все ще латентна для широкого кола громадськості проблема економії дорогого викладацького часу, на тлі соціальних, демографічних і еконеприємностей, які переслідують нашу країну з моменту її зародження, вимагає вже зараз негайної реакції й продуманого рішення. При цьому необхідність зниження собівартості освітнього продукту за рахунок зменшення частки “ручної праці” або його вартості стає природним, як і заміна людини в усіх типах виробництв, де це тільки можливо. Представляючи результати власних досліджень, більшість з яких перебуває на стику між ще не оформленою теорією і неперевіреною пролонгованим експериментом практикою, хотілося б окреслити суть можливих змін у професійній

освіті майбутніх менеджерів в умовах глобалізації та інформатизації світу. Важлива зміна стосується, перш за все, місії аудиторної взаємодії з ними. У нових умовах її можна виразити в такій гіпотезі: успішний викладач вищої школи XXI ст. поступово змінить стиль аудиторної роботи з майбутніми менеджерами організацій з “інформувального” на “спонукальний”, “рекламний”, “мотивувальний”, “надихаючий”. Головною метою такої роботи стане виникнення бажання й можливості менеджера завжди діяти самостійно. Уже сьогодні ця тенденція все більше помітна, адже в умовах високої конкурентної боротьби за виживання й процвітання для навчання запрошують людей з обмеженим ресурсом часу та розрахунком на їх самостійну роботу з переважанням дистанційної форми взаємодії. Імовірно, що з лібералізацією нормативних засад організації навчального процесу, правил ліцензування й акредитації спеціальностей, перенесенням функції контролю за результатами навчального процесу на плечі незалежних та об’єктивних професійних співтовариств це рішення стане основою істотної модернізації професійної освіти. На сьогодні, на жаль, серед менеджерів зростає й поширюється категорія людей, професійно не визначених, зацікавлених лише в отриманні диплома формального права обіймати ту чи іншу посаду. Цей феномен властивий не тільки української ментальності і є предметом окремої розмови, але вже зараз плануються й ознаки виходу зі сформованої ситуації. Ринкові відносини в цьому сенсі неминуче сепарують професіоналів і дилетантів з дипломами. Сьогодні взагалі мало кому спаде на думку наймати для надання якоїсь послуги, тим більше послуги управлінської, людину, виходячи тільки з наявності в неї диплома. Що стосується наявності контингенту майбутніх менеджерів, то тут, враховуючи те, що в 1995–2001 рр. народжуваність дітей перманентно падала [4], швидше за все, буде прийнято рішення про лібералізацію державної політики у сфері дипломування спеціалістів. Таким чином, будуть задіяні інші фактори, а зацікавлені в зростанні вартості диплома навчального закладу будуть змушені вступити в конкурентну боротьбу за клієнта на основі пропозицій підвищеної якості освіти. У цих умовах в стандарти сучасної професійної освіти майбутніх менеджерів організації, крім звичних і усталених форм навчальної роботи, впевнено прориваються ті, які ще 20 років тому були б просто неможливі через відсутність деяких технологічних ресурсів і не дорогої, але адекватної потребам матеріальної бази. Тенденції модифікації професійної освіти дають нам змогу на цьому етапі експерименту підтвердити гіпотезу про доцільність зміни “інформувального” стилю викладання на “спонукальний”, “сугестивний”, “переконувальний”, “рекламний” або “надихаючий”. Це рішення дасть змогу максимально комфортно вписатись більшості майбутніх менеджерів організацій у вже переглянуті моделі майбутнього, в якому значна частина роботи буде перекладена на плечі все більш розумних, зручних і недорогих машин, а головною затребуваною здатністю менеджера стане здатність “запалити вогонь” бажання вчитися самостійно в персоналу організацій, з мінімальни-

ми витратами сил і часу, а потім продовжити управління самостійною виробничою активністю в дистанційному форматі.

Важливою характеристикою такого майбутнього, згідно з логікою “китайської” стратегії виробництва матеріальних і ідеальних благ, буде й здешевлення професійної підготовки самих менеджерів. Саме це спричинить високу конкурентоспроможність “спонукального”, а не “інформувального” стилю викладання. Дійсно, на наших очах народжуються нові тенденції в професійній діяльності менеджерів організацій в професійній освіті, за спиною яких, через сформовану економічну недоцільність, практично немає реальної емпіричної науки, але є “надихаюча”, “спонукальна” компетентність, здатна на основі високого емоційного інтелекту, особистої чарівності й артистизму виконати поставлені керівництвом завдання.

Таким чином, у недалекому майбутньому, за нашими прогнозами, станеться певна сепарація форм співпраці в педагогічних процесах, зміна функцій окремих її представників. У спрощеному варіанті, одні особи знання будуть здобувати, а інші – популяризувати й передавати. Така практика, заснована на здоровій конкуренції, уже давно існує в світі, де максимум 1% населення створює технології, стандарти й алгоритми, а решта 99% ними користуються. Повертаючись до експериментальної програми з підготовки майбутніх менеджерів організацій у Класичному приватному університеті, в якій велика частина енергії педагогічного процесу перенесена в дистанційний формат, до нинішнього моменту можна виділити зони найбільших труднощів: відсутність пролонгованого особистого контакту з “носіями знань”, наявність складнощів з набуттям більшості навичок, що не потребують мислення, і загальне відставання специфічної професійної культури. Хотілося б виділити й головні позитивні сторони: підвищений доступ до освітніх ресурсів; залучення людей, що живуть у віддалених районах, завдяки використанню Інтернету; технологічність в оцінці значної частини когнітивного компонента навчання; мінімальний рівень насильства людини людиною; створення конкурентного середовища для ринку, що зароджує викладачів економіки та гуманітарної сфери “надихаючого” жанру. Остання теза з погляду розвитку освіти має величезне значення. Як уже зазначалося на початку статті, викладач узагалі, а викладач у менеджерів організацій сьогодні перебуває в малоконкурентному середовищі й формально не зацікавлений безпосередньо в результатах своєї праці. Збільшуються можливості справедливої та точної його оцінки через аналіз зворотного зв’язку зі споживачами послуг, що дає змогу сподіватися на створення в недалекому майбутньому системи прямого біхевіористично орієнтованого підкріплення зусиль викладача в прояві педагогічної майстерності в аудиторній та деякій іншій роботі. Контент-аналіз одного з найпопулярніших сайтів, присвячених створенню рейтингу викладача, багато в чому може послужити прикладом для бачення майбутнього [3]. Думка самих споживачів освітніх послуг дає змогу відстежити латентну динаміку задоволеності різними аспектами педагогічної роботи. При цьо-

му зробити це можна в масштабах практично всього колишнього Радянського Союзу. До речі, серед позитивних якостей, які останнім часом домінують у коментарях студентів (а можливо, і викладачів; опитування анонімне), лідирують ті, які передбачають наявність оптимізму: “Дуже позитивні пари, після яких хочеться щось змінити не тільки в собі, але і в навколишньому світі”; “Викладач – СУПЕР!!!!!!!!!!!!!! Піднімає настрій на кожному занятті!!!”; “Незабутні пари, навіть на 8–9 із задоволенням сидиш! А все тому, що сам немов заряджаєшся його позитивною енергетикою” [3]. Ці та багато інших анонімних висловлювань становлять інтерес для аналізу й самоаналізу, що дає в цілому надію на поступове наближення викладацької професії до вищої конкурентності та вимірюваності, яка в епоху ринкових відносин має велике значення. На цьому етапі істотною проблемою є інтенсивність, з якою студенти роблять записи. На жаль, її недостатньо. В ідеалі необхідно мати можливість для аналізу результатів кожного навчального заняття, що цілком можливо за наявності спеціально обладнаних аудиторій у варіанті “тут і зараз”, а також урахування інтересів інших потенційних учасників оцінювання педагогічної праці, а саме: можливого роботодавця (його цілі, які можуть мати значні суперечності з існуючою теорією і практикою професійної підготовки, стандартами ОКХ тощо; керівника (власника) навчального закладу, який платить викладачеві заробітну плату й часто зацікавлений у прибутку; родичів студента, які зазвичай оплачують його навчання. Аналогами цієї технології в сьогоденнішніх масмедіа можна вважати популярну політичну передачу “Шустер-Live”, в якій можна побачити зразки майбутніх моделей аудиторної роботи на основі миттєвої зворотного зв’язку.

Висновки. Повільні, але стійкі зміни, що відбуваються у сфері професійної освіти майбутніх менеджерів організацій, дають змогу на локальному експериментальному рівні спрогнозувати деякі тенденції в зміні характеру професійній діяльності менеджерів організацій. Їх цінність характеризується просуванням тенденцій педагогіки співпраці, коли суб’єкти та об’єкти виробничих і педагогічних процесів, перебуваючи в рівному становищі щодо інформаційних ресурсів, стають партнерами. У вдосконаленні техніки такої взаємодії дуже важливо уникати штамів, формувати власний стиль використання всіх виразних засобів, за допомогою яких викладач економічних і гуманітарних дисциплін досягає оригінальності та цільового впливу. Тим не менше, неухильний технічний прогрес змушує зробити деякі корисні узагальнення, що стосуються викладацької роботи, затребуваної в найближчому майбутньому: ступінь насиченості міжособистісних контактів “викладач-студент” буде падати, що потягне за собою необхідність зміщення акцентів аудиторної роботи з “інформувального” стилю на “надихаючий”, “спонукальний”. Інтегрування сучасних технологій у педагогічний процес, комбінування інформаційних технологій у системі освіти з безпосередньою діяльністю викладача сприяють досягненню дидактичної мети, оптимізують усі види навчальної діяльності й підготовку суб’єктів освітнього процесу до діяльності в

умовах сучасного суспільства. Окреслені тенденції в професійній освіті дають можливість розбудувати її на наукових засадах, зробити цей процес усвідомленим і впорядкованим, економічно обґрунтованим, більш результативним, удосконалити його складові, що сприятиме отриманню освітнього продукту, який максимально задовольнить запити споживача.

Список використаної літератури

1. Гордон Д. Революція в навчанні / Гордон Драйден, Джанетт Вос ; пер. з англ. М. Олійник. – Львів : Літопис, 2005. – 542 с.
2. Солдатенко М. М. Теоретико-методологічні основи розвитку самостійної пізнавальної діяльності майбутнього вчителя : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Микола Миколайович Солдатенко. – Київ, 2006. – 427 с.
3. Рейтинг преподавателей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.studzona.com/teacher>.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Predictions made by Ray Kurzweil [Electronic resource]. – Mode of access: http://en.wikipedia.org/wiki/Predictions_made_by_Ray_Kurzweil.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2015.

Сущенко А. В. Важные тенденции профессиональной деятельности менеджеров организаций в аспекте профессионального образования

В статье обоснована актуальность проблемы разработки моделей модернизированной профессионально-педагогической деятельности преподавателей высшей школы, которые преподают у будущих менеджеров организаций. Акцентировано внимание на основных тенденциях и противоречиях в деятельности как самих менеджеров организаций, так и субъектов педагогического процесса в вузах будущего. Изложена авторская гипотеза об изменении стилей и акцентов в указанных процессах, в частности необходимости изменения акцентов педагогической деятельности преподавателей экономических и гуманитарных дисциплин с информирующего на внохновляющий и стимулирующий.

Ключевые слова: менеджер организаций, студент, преподаватель, высшее учебное заведение, тенденции, профессиональная деятельность.

Sushchenko A. Important Trends in the Professional Activity of Managers of Organizations in Terms of Vocational Education

The urgency of the problem of development of the models of the updated professional pedagogical activity of the future high school teachers, who teach the future managers of organizations is justified in the article.

The special attention was paid to the main trends and contradictions in the activity of both managers of organizations and organizers of pedagogical process at higher education institution of the future. The article describes the author's hypothesis about the need for change of styles and accents in the representation of the process, in particular the need for modification of accents of pedagogical activity of teachers of economic and humanities disciplines, from those which inform to those which inspire and encourage.

Both positive and negative results of the introduction of the pedagogical innovations to the training of future managers of organizations in a private higher education institution were presented.

The options of the organization of the training of future managers of organizations with the application of information and communication technologies taken from journalistic practice, political talk shows, etc. were considered.

Key words: manager of organizations, student, teacher, higher education institution, trends, professional activity.